

NACZELNA RADA ADWOKACKA
Instytut Legislacji i Prac Parlamentarnych

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 02, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, dnia 11 kwietnia 2022 r.

Dot. BPS.DKS.KPCPP.0330.9.2022
NRA.12-ST-2.5.2022

Szanowna Pani
Ewa Matecka
Zastępca Przewodniczącego
Komisji Praw Człowieka,
Praworządności i Petycji
Senat Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Senator,

W załączeniu uprzejmie przesyłam opinię Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany art. 87 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, w zakresie umożliwienia osobom ubogim wyboru pełnomocnika z urzędu (P10-87/21).

Z poważaniem

Dyrektor Instytutu Legislacji i Prac
Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej

[Signature]
Adw. Dorota Kulińska

NACZELNA RADA ADWOKACKA
Instytut Legislacji i Prac Parlamentarnych

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 02, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, dnia 11 kwietnia 2022 roku

NRA.12-ST-2.5.2022

O P I N I A

dotycząca podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany Artykułu 87 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks postępowania karnego w zakresie umożliwienia osobom ubogim wyboru pełnomocnika z urzędu (P10-87/21)

Objęta wyżej powołaną petycją, złożoną przez osobę fizyczną, postulowana zmiana dotyczy art. 87 Kodeksu postępowania karnego, którego obecne brzmienie jest następujące:

„§ 1. Strona inna niż oskarżony może ustanowić pełnomocnika.

§ 2. Osoba niebędąca stroną może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu.

§ 3. Sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może odmówić dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika, o którym mowa w § 2, jeżeli uzna, że nie wymaga tego obrona interesów osoby niebędącej stroną.”

Postulowana w petycji zmiana polegać miałaby na dodaniu do wyżej cytowanego przepisu § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Strona we wniosku o przyznanie pełnomocnika urzędu/obrońcy z urzędu, może wskazać nazwisko adwokata, radcy prawnego, Sąd w porozumieniu ze wskazanym adwokatem – radcą prawnym wyznacza pełnomocnika, zgodnie ze wskazaniem strony. Sąd może tylko wyznaczyć wskazanego przez stronę adwokata – radcę prawnego, który znajduje się na liście adwokatów – radców prawnych wpisanych na listę pełnomocników z urzędu.”

Co do zasady, postulowane rozwiązanie uznać należy, z punktu widzenia interesu publicznego, w tym interesu wymiaru sprawiedliwości oraz obywateli, dla należytego zachowania ich prawa

do obrony i reprezentacji w postępowaniach karnych przed organami sprawiedliwości, za pożądane.

Podzielając w pełni uwagi zaprezentowane przez Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji Kancelarii Senatu z dnia 18 stycznia 2022 r. i konkludując te wywody, wskazać należy, że zarówno oskarżony (art. 78 i art. 81 kpk), jak i strona inna niż oskarżony, tj. pokrzywdzony (w postępowaniu przygotowawczym), oskarżyciel prywatny lub posiłkowy (w postępowaniu sądowym) oraz w szczególnych okolicznościach inna osoba, nie będąca stroną – może działać przez pełnomocnika, o ile wykaże, że wymaga tego w tym postępowaniu jej interes, co, w tym ostatnim przypadku, podlega ocenie odpowiednio: prokuratora lub sądu, w zależności od etapu postępowania, a w imieniu każdego z tych podmiotów może, w określonych ustawowo okolicznościach, działać także obrońca/pełnomocnik wyznaczony z urzędu. Co do zasady, powyższe prawo realizowane jest w większości przypadków poprzez wskazanie pełnomocnika lub obrońcy działającego w uzgodnieniu ze stroną/oskarżonym, tzw. pełnomocnika/obrońcy z wyboru. Istotnym jednak elementem realizacji praw obywatela w postępowaniu karnym czy cywilnym jest prawo do uzyskania pomocy prawnej z urzędu dla tych obywateli, których nie stać na opłacenie obrońcy lub pełnomocnika.

W tym kontekście postulowana zmiana niezaprzeczalnie mieści się w obowiązującym prawie i stanowi istotne systemowe rozwiązanie na drodze do gwarancji realizacji praw obywateli do reprezentacji prawnej w postępowaniu sądowym.

Obecnie funkcjonujący system wyznaczenia obrońcy/pełnomocnika z urzędu, obowiązujący w postępowaniu karnym, przewiduje autorytarne wskazanie profesjonalnego prawnika: adwokata lub radcy prawnego przez sąd lub organ w postępowaniu przygotowawczym z listy obrońców z urzędu. Poza dyskusją pozostaje, że zmieniająca się rzeczywistość oderwała ww. tryb wyznaczania pełnomocników/obrońców z urzędu od uzasadnienia automatycznego dokonywania takiego wyboru, z listy pozostającej w dyspozycji organu wyznaczającego.

Pierwsza zmiana realiów wykonywania zawodu adwokata czy radcy prawnego, to wynik niespotykanego wcześniej w historii postępu cywilizacyjnego, co determinuje także rozwój prawa. Powstanie nowych, bardzo specyficznych i nie zawsze powiązanych ze sobą dziedzin prawa, spowodowało powstanie w praktyce stanu, niegdyś nieobejmowanego wyobraźnią: specjalizowania się profesjonalnych pełnomocników w niektórych tylko dziedzinach prawa. I choć egzaminy zawodowe adwokatów i radców prawnych wymagają potwierdzenia wiedzy w zakresie podstawowych dziedzin prawa, w tym prawa karnego, późniejsze wykonywanie zawodu może być w praktyce i często jest, znacznie od tej dziedziny prawa oddalone.

Druga zmiana realiów wykonywania zawodu adwokata czy radcy prawnego jest wynikiem szerokiego otwarcia dostępu do obu wskazanych profesji, który spowodował znaczną podaż profesjonalnej pomocy prawnej na rynku usług prawniczych. W efekcie nie można pominąć faktu istnienia znacznej grupy adwokatów czy radców prawnych, którzy mają trudności z rozwinięciem praktyki i pozyskaniem klientów.

Paradoksalnie, postulowana zmiana daje szansę na wsparcie zawodowe tej grupy adwokatów/radców prawnych. W przypadku możliwości wskazania przez uczestnika postępowania karnego konkretnego obrońcy lub pełnomocnika z urzędu, jest dla części adwokatów czy radców prawnych motywujące do aktywności na tym odcinku usług prawnych i do wypracowania na rynku świadczonych usług prawnych wizerunku zaangażowanego, oddanego sprawie obrońcy czy pełnomocnika z urzędu w sprawach karnych. W efekcie zaś wypracowany w ten sposób wizerunek przyniesie potencjalne kolejne wskazania i wybory dla tego adwokata/radcy prawnego w przyszłości. Pozwoli też na zmianę nieuzasadnionego dziś, ale jednak powtarzanego stereotypu o zbyt małym zaangażowaniu adwokatów czy radców prawnych działających jako obrońcy z urzędu w postępowaniach karnych. Podniesie to bez wątpienia także zaufanie do całego wymiaru sprawiedliwości, a także służyć będzie odbudowie prestiżu profesjonalnego pełnomocnika.

Wyżej wskazane aspekty przemawiają za przyjęciem postulowanego rozwiązania jako pewnego remedium na jeden przynajmniej aspekt zastrzeżeń społecznych co do sprawności wymiaru sprawiedliwości.

Proponowane jednak przez postulatora rozwiązanie ma istotne wady legislacyjne, które powinny w trakcie prac nad konkretnym projektem zostać naprawione. W ocenie opiniującego przede wszystkim zmiana powinna zostać wprowadzona w dwóch przepisach Kodeksu postępowania karnego, odrębnie odnośnie obrońcy z urzędu (np. poprzez dodanie § 3 w art. 81 kpk) i odrębnie w zakresie obecnie postulowanym, tzn. odnośnie pełnomocnika (§ 4 w art. 87 kpk).

Kolejny element to konieczność wprowadzenia istotnej zmiany merytorycznej, w ramach której w miejsce zapisu, że Sąd wyznacza pełnomocnika/obrońcę z urzędu „w porozumieniu” ze wskazanym adwokatem/radcą prawnym, powinno być wskazane, że adwokat/radca prawny zaakceptował przyjęcie obowiązków obrońcy/pełnomocnika z urzędu danego podmiotu. Pojęcie „porozumienie” jako nieostre z pewnością w praktyce nastroczać będzie uzasadnione wątpliwości interpretacyjne.

W konsekwencji proponowanej zmiany zasadne byłoby wprowadzenie dodatkowego mechanizmu zapobiegającego ewentualnemu przedłużaniu postępowania poprzez np. wielokrotne, nie zakończone sukcesem wskazywanie osoby obrońcy czy pełnomocnika. Gwarancję taką wprowadzi przykładowo zapis, że dwukrotne, bezskuteczne wskazanie przez uprawnionego adwokata/radcy prawnego upoważnia prokuraturę/sąd do wyznaczenia obrońcy/pełnomocnika z urzędu z listy pozostającej w dyspozycji organu.

Przedstawiając powyższe uwagi, Naczelna Rada Adwokacka pozytywnie opiniuje podjęcie inicjatywy ustawodawczej w zakresie przedłożonej petycji, z zastrzeżeniem konieczności uwzględnienia w procesie legislacyjnym ww. uwag, które w konsekwencji prowadziłyby do następujących zmian w obowiązujących przepisach:

w art. 81 kpk poprzez dodanie § 3 i § 4 w brzmieniu:

„§ 3 Strona we wniosku o przyznanie obrońcy z urzędu, może wskazać nazwisko adwokata, radcy prawnego, Sąd – po akceptacji wskazania przez adwokata/radcę prawnego – wyznacza obrońcę, zgodnie z wnioskiem strony. Sąd może tylko wyznaczyć wskazanego przez stronę adwokata – radcę prawnego, który znajduje się na liście adwokatów – radców prawnych wpisanych na listę pełnomocników z urzędu.

§ 4 W przypadku dwukrotnej niemożliwości wyznaczenia obrońcy z urzędu w trybie wskazanym w art. 81 § 3 kpk, sąd wyznacza stronie obrońcę z urzędu z listy profesjonalnych pełnomocników: adwokatów lub radców prawnych.”,

w art. 87 kpk poprzez dodanie § 4 i § 5 w brzmieniu:

„§ 4. Strona we wniosku o przyznanie pełnomocnika z urzędu, może wskazać nazwisko adwokata/radcy prawnego, Sąd – po akceptacji wskazania przez adwokata/radcę prawnego – wyznacza pełnomocnika, zgodnie z wnioskiem strony. Sąd może tylko wyznaczyć wskazanego przez stronę adwokata – radcę prawnego, który znajduje się na liście adwokatów – radców prawnych wpisanych na listę pełnomocników z urzędu.

§ 5. W przypadku dwukrotnej niemożliwości wyznaczenia pełnomocnika z urzędu w trybie wskazanym w art. 87 § 4 kpk, sąd wyznacza stronie pełnomocnika z urzędu z listy profesjonalnych pełnomocników: adwokatów lub radców prawnych.”.

Autor opinii:

adwokat Dorota Kulińska

Dyrektor Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych

Naczelnej Rady Adwokackiej

adwokat Dorota Kulińska

Dyrektor
Instytutu Legislacji
i Prac Parlamentarnych
Naczelnej Rady Adwokackiej